

УДК 57: 378.14

© Улановська-Циба Н.А., Дубінін С.І., Ваценко А.В.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Улановська-Циба Н.А., Дубінін С.І., Ваценко А.В.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» м. Полтава

Підвищення ефективності вищої медичної освіти є визначальним чинником системи реформування охорони здоров'я України та поліпшення медичного обслуговування населення. Освіта і наука формують інтелектуальні ресурси нації і повинні бути в авангарді цих процесів. Приєднання України до Болонського процесу є незаперечним фактом міжнародного визнання нашої системи освіти, важливим кроком на шляху реалізації стратегічного курсу України в Європейський Союз [1]. На зміну традиційній освітній моделі, що базується на пріоритеті простого засвоєння і відтворення інформації, має прийти нова модель, головною метою якої є всебічний розвиток особистості. Важливу роль у структурі підготовки фахівців-медиків при сучасній навчальній схемі відіграє самостійна робота студентів [2,4].

Починаючи з 2005-2006 навчального року організація навчального процесу на кафедрі медичної біології здійснюється за кредитно-модульно-рейтинговою системою. Програма дисципліни «Медична біологія» структурована на 3 модулі, які містять 8 змістовних модулів. Підсумковий контроль засвоєння модулів здійснюється по їх завершенню на підсумкових контрольних заняттях на основі контролю теоретичних знань, практичних навичок і вмінь [5].

Контроль і оцінювання знань, вмінь і навичок, набутих студентами під час самостійної роботи здійснюється відповідно до вимог програми з

навчальної дисципліни. Поточний контроль СРС здійснюється під час проведення практичних занять з використанням стандартизованого та інших (усного та письмового опитування) методів контролю відповідно до конкретних цілей з кожної теми. Контроль якості засвоєння тем, які не входять до плану аудиторних занять проводиться під час кредитно-залікового заняття по завершенні вивчення всіх тем модуля. Контроль виконання студентами індивідуальних завдань і їх захист проводиться, як на практичних аудиторних заняттях, так і під час індивідуальної позааудиторної роботи викладача зі студентом [6].

Навчання за кредитно-модульною системою передбачає, що в широкому розумінні, студент повинен навчатися сам, а викладач лише ставити перед ним загальну мету, стимулювати активну пізнавальну діяльність, надавати допомогу та контролювати процес самоосвіти. Адже вміння самостійно вчитися – це важлива характерна риса творчої, розвиненої особистості, яка зможе стати висококваліфікованим фахівцем у майбутньому. Активна самостійна учбова робота студента, дозволить йому сьогодні отримати високу рейтингову оцінку за шкалою ECTS [3,4,7].

В історії розвитку педагогіки дослідники та педагоги–практики наголошували на значенні самостійної роботи, як в процесі формального здобуття освіти у навчальних закладах, так і самоосвіти людей. Так, Я.А.Коменський наголошував: «... Альфою і омегою нашої дидактики нехай буде пошук і відкриття способу, за якого б викладачі менше навчали, а учні більше б училися».

Новий зміст базової медичної освіти в Україні, передбачаючи формування моделі сучасного лікаря, визначає основні орієнтири та засоби навчання у медичних вузах. Сучасний лікар - спеціаліст XXI століття повинен вміти навчатись самостійно, логічно мислити, професійно приймати рішення [8].

Якісна підготовка майбутніх спеціалістів багато в чому залежить від ефективності самостійної роботи студентів.

Самостійна робота у медичному ВНЗ – одна з найважливіших складових навчального процесу. При організації самостійної роботи студентів першого курсу, слід обов'язково враховувати, що вона стане результативною, якщо буде систематичною, методично забезпеченою та здійснюватиметься під контролем викладача.

Самостійна робота є не лише одним з видів роботи студентів над здобуттям знань, але й способом виховання особистості. Самостійність у здобутті знань проявляється лише завдяки власній діяльності, з появою внутрішньої потреби у знаннях, пізнавальних інтересів, захопленості. Досвід показує, що на сучасному етапі не всі студенти виявляють свідомість і волю, які вкрай необхідні для організації власної самостійної роботи. Це пов'язано з низкою факторів: відсутністю у студентів, особливо першокурсників, базових знань, дисциплінованості та навичок самоконтролю, мотивації, належних побутових умов і т.п. [9].

Самостійна робота включає не тільки підготовку студентів до занять та виконання практичних, лабораторних робіт під керівництвом викладача, а й самостійну роботу студентів у позааудиторний час на опанування тем, розділів, які програмою виділяються на цю роботу, також студентська наукова-дослідницька робота, підготовка студентів до участі у конференціях, олімпіадах. Вимоги до самостійної роботи збільшуються, оскільки змінюються акценти у тандемі «викладач – студент». Головним стає студент, а викладач спрямовує його діяльність та контролює процес набуття нових знань та вмінь. Викладач має забезпечити умови для успішного навчання першокурсників, створювати атмосферу взаємної довіри.

Сучасні тенденції розвитку освіти пов'язані зі зменшенням аудиторних годин та перенесенням “центру тяжіння” навчального процесу

на самостійну позааудиторну роботу, тому виникає необхідність нової організації та контролю самостійної роботи студентів. Успішність самостійної роботи визначається ступенем підготовки, від якого залежить активність студентів у різних аспектах: організації розумової праці, пошуку інформації та ін., а також тим, як здійснюється керівництво та контроль роботи викладачем. Контроль у даному випадку виконує дві головні функції: корегуючу та стимулюючу. Перед викладачем постає складне питання: як об'єктивно оцінити знання студента. Об'єктивність та індивідуальність оцінки знань приносить студентам моральне задоволення, допомагає формувати у них потребу в систематичній, творчій, напруженій роботі при вивченні біологічних процесів, явищ та закономірностей. У цьому аспекті важливим є аргументація викладачем оцінки.

Значне збільшення частки самостійної роботи при навчанні за європейською кредитно-трансферною системою дозволяє стимулювати навчальну і творчу діяльність студента, його здатність до самоосвіти. Самостійна робота оцінюється викладачем і певна кількість балів зараховується до загального рейтингу студента. Такий підхід не тільки спонукає студента до вивчення питань програми з навчальної дисципліни, але й до пошуків додаткових матеріалів. Крім того оцінювання в балах самостійної позааудиторної роботи має виховне значення. Студентам-першокурсникам прищеплюється прагнення до самонавчання, формування навичок наукової діяльності, вміння здійснювати самоконтроль.

Медична біологія в комплексі з іншими фундаментальними дисциплінами створюють базу для формування у студента-першокурсника наукового світогляду, на одержання базових теоретичних знань, практичних навичок, вмінь та створення основи для професійно орієнтованого поглиблення та поширення знань в подальшому навчанні на клінічних кафедрах. В процесі навчання на кафедрі медичної біології студенти повинні оволодіти практичними навичками, які необхідні для

майбутньої професійної трудової діяльності. Перелік практичних навичок та вмінь, поданий у програмі, передбачає врахування спадковості людини для діагностики різних спадкових хвороб; побудову та генеалогічний аналіз родоводів зі спадковими хворобами; диференціювання хромосомних хвороб людини; діагностування на макро- та мікропрепаратах збудників та переносників збудників паразитарних хвороб; визначення видової належності збудників протозоозів; обґрунтування методів лабораторної діагностики паразитарних хвороб; визначення видової належності гельмінтів і їх яєць, та інш.

Ми вважаємо, що ефективність самостійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів першого курсу забезпечується чіткою організацією, створенням необхідних умов, доцільними формами, сучасними методами та засобами навчання, навчально-методичними матеріалами та об'єктивним контролем рівня засвоєння знань, практичних навичок та вмінь.

Важливими умовами організації самостійної роботи є забезпечення студентів навчально-методичною документацією. Викладачі кафедри прикладають значні зусилля, створюючи умови для якісної аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів. Розробляються методичні матеріали, які допомагають студентам у підготовці до занять, надаються переліки теоретичних питань, що винесені на самостійну роботу, методичні рекомендації для студентів, комплекти тестових завдань, пакети ситуаційних задач, підборки таблиць та кодограм з різних розділів програми. Студентам пропонуються цікаві теми для написання рефератів та підготовки доповідей на наукові студентські конференції.

Колективом кафедри підготовлені методичні рекомендації, альбоми для практичних занять для студентів медичного, стоматологічного та факультету підготовки іноземних студентів з усіх розділів програми курсу. Методичні рекомендації спрямовані на підвищення пізнавальної

активності студентів, акцентується увага на вивчення найбільш суттєвих питань програми, які безпосередньо мають медичне значення, допомагають ефективно підготуватися до практичних занять та заощаджувати час у процесі самопідготовки, сприяють кращому закріпленню одержаних теоретичних знань, практичних навичок, вмінь розв'язувати ситуаційні задачі та тести, а також сприяють ефективній організації самостійної роботи у аудиторній і позааудиторній час. Робота студентів у альбомах допомагає, чітко і якісно виконувати практичну частину заняття по заданим алгоритмам і правильно оформлювати протоколи практичних занять. Якісне методичне забезпечення самостійної роботи дає можливість керувати нею, мати зворотній зв'язок та можливість корекції діяльності студента.

Застосування модульно-рейтингової системи навчального процесу суттєво підвищує активність студентів, стимулює студентів до систематичної роботи протягом усього періоду навчання. Це, на наш погляд, сприяє підвищенню ефективності підготовки майбутніх лікарів за рахунок формування стимулів до самонавчання та самовиховання.

Навчальна практика показує, що слід комплексно підходити до організації самостійної роботи студентів, спрямовуючи їх діяльність, на різні види самостійної роботи, зацікавлюючи їх чіткими, професійно обґрунтованими завданнями, що значно покращить рівень знань студентів та мотивацію навчального процесу. Порівняно невеликий досвід роботи в нових умовах доводить, що незважаючи на складність організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи, реформа у вищій медичній освіті може забезпечити високу якість підготовки фахівців європейського рівня.

Література:

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник/ за ред. В.Г.Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004. – 384 с.

2. Волосовець О.П. Питання якості освіти у контексті впровадження засад Болонської декларації у вищій медичній школі // Медична освіта. – 2005. – №2. – С.12-16.
3. Колесник Ю.М. Болонський процес та якість освіти / Ю.М. Колесник, Ю.М. Нерянов // Медична освіта. - 2005.-№2.- С.38-40.
4. Медична освіта у світі та в Україні/ [Ю.В.Поляченко, В.Г.Передерій, О.П.Волосовець та ін.]. – Київ: Книга плюс, 2005. – 383 с.
5. Методичні основи підготовки і проведення навчальних занять в медичних вузах: методичний посібник. – К.: Хрещатик, 2007. – 76 с.
6. Організація самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи / [М.І.Яблучанський, О.Ю.Бичкова, О.С.Проценко та ін.] // Медична освіта. – 2007. - №2. – С. 69-70.
7. Пидаев А.В., Передерій В.Г. Болонский процес в Европе. – Киев, 2004. – 191 с.
8. Стан підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників і завдання вищої медичної школи щодо її інтеграції до світового освітнього простору / [В.В.Лазоришенець, М.В.Банчук, О.П. Волосовець та іш.] // Медична освіта.- 2009. - №2.- С. 5-10.
9. Самостійна робота студентів як важливий напрям у підготовці майбутнього фахівця / [С.І.Килимюк., Н.І.Ткачук., Л.Б.Романюк, М.С.Творко, Г.Р.Малярчук, В.П.Борак] // Медична освіта. – 2010. - №4.- С. 72-73.

Улановська-Циба Н.А., Дубінін С.І., Ваценко А.В. Комплексний підхід до організації самостійної роботи студентів-першокурсників в контексті Болонського процесу.

Розглядається актуальність самостійної роботи як складової частини навчальної діяльності студента. Досліджуються комплексний підхід та ефективні умови наукової організації самостійної роботи студентів вищих закладів освіти у контексті Болонського процесу. Наведено приклад

організації самостійної роботи студентів на кафедрі медичної біології Української медичної стоматологічної академії.

Ключові слова: самостійна робота студентів, кредитно-модульна система, медична біологія, комплексний підхід.

Улановская-Цыба Н.А., Дубинин С.И., Ваценко А.В. Комплексный подход к организации самостоятельной работы студентов-первокурсников в контексте Болонского процесса.

Рассматривается актуальность самостоятельной работы как составной части учебной деятельности студента. Исследуются комплексный подход и эффективные условия научной организации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений в контексте Болонского процесса. Приведен пример организации самостоятельной работы студентов на кафедре медицинской биологии Украинской медицинской стоматологической академии.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, кредитно-модульная система, медицинская биология, комплексный подход.

Ulanovskaya-Csyba N.A., Dubinin S.I., Vatsenko A.V. Complex approach to the organization of self-preparation work of the 1st year students in condition of Bolon process.

Actuality of self-preparation work as a part of studying activity of the students is under consideration. Complex approach and effective conditions of scientific organization of self-preparation work of the Higher Medical Educational Establishments in condition of Bolon process are observed. There is an example of the self-preparation work organization on the Medical biology department of Ukrainian Medical Stomatological Academy.

Key words: self-preparation work, credit-module system, medical biology, complex approach.